

Zofia KOCHANOWSKA-BUKOWSKA

**Kształtowanie się zagęszczenia runi wybranych odmian *Dactylis glomerata* L.
w zależności od terminu zbioru**

Sward Density of Chosen Varieties of Orchard Grass as Dependent on the Harvest Timing

Ważnym wskaźnikiem charakteryzującym produktywność użytku zielonego jest gęstość runi wyrażana stosunkiem suchej masy do objętości. Zagęszczenie runi w dużej mierze zależy od składu botanicznego i częstotliwości użytkowania (1,5,6).

Celem niniejszej pracy było zbadanie wpływu terminu zbioru na kształtowanie się zagęszczenia runi kilku odmian *Dactylis glomerata*.

METODYKA BADAŃ

Badania przeprowadzono w latach 1987-1990 na terenie IMUZ w Bydgoszczy. Mikropoletka doświadczalne (3 m^2) rozmieszczono w układzie *split-split* na glebie pochodzenia antropogenicznego. Corocznie stosowano nawożenie mineralne: azotowe w ilości 225 kg N/ha, po 75 kg pod odrost, fosforowe w dawce 100 kg P_2O_5 /ha wiosną i potasowe po 60 kg K_2O /ha wiosną i po I pokosie.

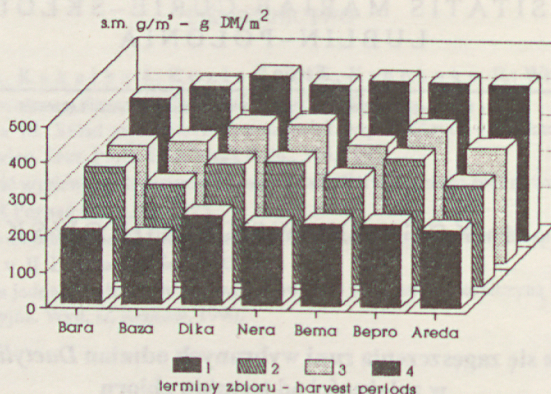
W badaniach uwzględniono 7 odmian *Dactylis glomerata*, różniących się wczesnością, tj. wczesna Bepro, średniowczesna Bara, Dika, Nera, Areda, Bema i późna Baza. Stosowano 4 terminy zbioru I pokosu: pierwszy wykonano w fazie dojrzałości pastwiskowej roślin, a następne w odstępach 7-dniowych. Sprzętu II pokosu dokonano każdorazowo po upływie 6 tygodni od pokosu poprzedniego. Ostatni, tj. trzeci, pokos zbierano w jednakowym terminie dla wszystkich odmian.

Przed zbiorem na każdym poletku mierzono wysokość 10 losowo wybranych pędów od podstawy żdźbła do końca najmłodszego liścia lub kwiatostanu. Pomiary te posłużyły do obliczenia gęstości runi, wyrażonej stosunkiem suchej masy do jej objętości (w mg/dm^3). Ponadto w I pokosie oznaczono zagęszczenie pędów (szt/m^2) oraz ich ciężar. Wyniki poddano analizie wariancji z testowaniem różnic testem Tukey'a.

WYNIKI BADAŃ I DYSKUSJA

Stwierdzono niewielkie zróżnicowanie odmian w gęstości runi, wyrażonej stosunkiem suchej masy na jednostkę objętości (tab. 1, 2, 3). Jedyne odmiana Dika w III pokosie wykazała większą gęstość w porównaniu z odmianą Nera. W większym stopniu zagęszczenie runi zależało od terminu zbioru. Opóźnienie zbioru powodowało zmniejszenie się gęstości w I pokosie, przy czym różnice istotne zaznaczyły się między 1 i 2 a 3

Ryc. 1 Plonowanie odmian *Dactylis glomerata* w I pokosie (średnio z lat 1987-1990)
Yielding of *Dactylis glomerata* cultivars in I cut (means of the years 1987-1990)

i 4 terminem (tab. 1). Natomiast plony w miarę opóźniania zbioru tego pokosu zwiększały się (ryc. 1). Można to wyjaśnić tym, iż późniejsze koszenie runi sprzyjało rozwojowi pędów generatywnych. Prowadziło to do zmniejszenia liczby pędów na jednostce powierzchni przy jednoczesnym wzroście ich masy (tab. 4,5). W konsekwencji na plon runi większy wpływ miały liczba i ciężar pędów niż jej gęstość.

Inaczej kształtowało się zagęszczenie runi w II pokosie. Wraz z opóźnieniem terminu zbioru obserwowano wzrost gęstości (tab. 2). Jedynie w 3 i 4 terminie gęstość runi nie różniła się istotnie. W III pokosie, podobnie jak w I, gęstość malała wraz z opóźnieniem zbioru, z tym że istotne różnice wystąpiły między 1 a 4 terminem zbioru. Uzyskane wyniki świadczą o sezonowej zmienności gęstości runi, co jest zgodne z badaniami Filipka (1), Olszewskiej i Skolimowskiego (6).

Zagęszczenie pędów wyrażone liczbą na m^2 oraz ich ciężar wpływają na kształtowanie się plonów runi. W badaniach własnych odmiany pod tym względem niewiele się różniły (tab. 4). Odmiany średniowczesne Dika i Areda wytwarzały istotnie więcej pędów na jednostce powierzchni jedynie w porównaniu z późną odmianą Baza. Podobne

Tab. 1. Gęstość runi w $mg\ s.m./dm^3$ I pokosu (średnio z lat 1987-1990)
Density of sward ($mg\ dry\ mass/dm^3$ I st cut (mean for 1987-1990)

Odmiany	Terminy zbioru				Średnio
	1	2	3	4	
Arede	846	774	619	623	716
Bara	834	826	647	632	735
Baza	819	777	693	670	740
Bema	921	765	657	648	748
Bepro	843	860	665	655	756
Dika	909	879	718	621	782
Nera	787	895	744	675	775
Średnio	851	825	678	646	750

NIR $p = 95\%$ dla odmian - n.i.
dla terminów zbioru - 105,2

Tab. 2. Gęstość runi w mg s.m./dm³ II pokosu (średnio z lat 1987-1990)
Density of sward (mg dry mass/dm³ II cut (mean for 1987-1990)

Odmiany	Terminy zbioru				Średnio
	1	2	3	4	
Areda	812	940	1277	1369	1099
Bara	721	942	1297	1212	1043
Baza	689	963	1212	1251	1029
Bema	708	998	1193	1342	1060
Bepro	696	993	1201	1242	1033
Dika	733	1048	1442	1270	1123
Nera	704	935	1239	1138	1004
Średnio	723	974	1266	1261	1056

NIR p = 95% dla odmian - n.i.
dla terminów zbioru - 193,9

Tab. 3. Gęstość runi w mg s.m./dm³ III pokosu (średnio wz lat 1987-1990)
Density of sward (mg dry mass/dm³ III rd cut (mean for 1987-1990)

Odmiany	Terminy zbioru				Średnio
	1	2	3	4	
Areda	1555	1348	1375	1229	1377
Bara	1429	1412	1521	1276	1412
Baza	1330	1354	1437	1362	1371
Bema	1547	1280	1367	1220	1354
Bepro	1558	1437	1447	1419	1465
Dika	1694	1561	1436	1329	1505
Nera	1412	1376	1275	1112	1294
Średnio	1505	1395	1408	1278	1397

NIR p = 95% dla odmian - 201,5
dla terminów zbioru - 191,5

Tab. 4. Zagęszczenie pędów w szt/dm³ I pokosu (średnio z lat 1987-1990)
Number of shoots per dm³ I st cut (mean for 1987-1990)

Odmiany	Terminy zbioru				Średnio
	1	2	3	4	
Areda	1081	940	577	528	782
Bara	941	753	600	487	695
Baza	930	696	523	446	649
Bema	926	743	538	476	671
Bepro	899	849	458	438	659
Dika	1149	846	620	548	791
Nera	1074	860	560	476	743
Średnio	999	812	554	486	713

NIR p = 95% dla odmian - 130,6
dla terminów zbioru - 109,4

Tab. 5. Ciężar pędów w g s.m. I pokosu (średnio z lat 1987-1990)
Weight of shoots/g DM/ I st cut (means for 1987-1990)

Odmiany	Terminy zbioru				Średnio
	1	2	3	4	
Areda	20,1	29,1	58,1	71,6	44,7
Bara	22,0	39,4	49,8	70,3	45,4
Baza	19,1	37,5	56,9	75,9	47,4
Bema	23,9	32,5	56,7	74,0	46,7
Bepro	26,4	38,6	59,4	83,7	52,0
Dika	21,7	35,5	58,0	74,2	47,4
Nera	20,2	35,4	62,2	75,0	48,2
Średnio	21,9	35,4	57,3	74,9	47,4

NIR p = 95% dla odmian - 3,28
dla terminów zbioru - 9,06

wyniki uzyskano w poprzednich badaniach (3). Natomiast na zagęszczenie wyraźny wpływ miał terminu zbioru. Liczba pędów na 1 m² istotnie malała wraz z opóźnieniem zbioru. Przyczyny obniżenia liczby pędów są różne, zwłaszcza w I pokosie. W miarę opóźniania zbioru przerzedzenie runi może być spowodowane niekorzystnymi warunkami pogodowymi. Poza tym część pędów wytworzona wczesną wiosną obumiera na skutek samoocieniania się w wyniku rozrastania się pędów generatywnych (2, 6).

Masa pędów bardzo wyraźnie i istotnie wzrastała wraz z opóźnieniem zbioru (tab. 5). Różnice odmianowe w ciężarze wytworzonych pędów były mniej wyraźne. Istotnie cięższe pędy wytwarzała wczesna odmiana Bepro zaś najłżejsze średniowczesna Areda. Prawdopodobnie ciężar pędów był ujemnie skorelowany z ich zagęszczeniem (tab. 4), np. odmiany, które wykształciły mniej pędów na jednostce powierzchni, na ogół charakteryzowały się większym ich ciężarem. Mogło to być spowodowane konkurencyjnością w pobieraniu wody i składników pokarmowych, a także lepszym wykorzystaniem światła.

Stwierdzone różnice u odmian *Dactylis glomerata* w liczbie pędów i ich masie znalazły potwierdzenie w plonach suchej masy (ryc. 1). Odmianę średniowczesną Dika cechowało najlepsze zagęszczenie pędów na jednostce powierzchni, ale ciężar ich był niewielki, zatem plon jej był podobny do wczesnej Bepro, która wytworzyła mniej pędów, ale proporcjonalnie cięższych. Z kolei późna Baza wykształciła małą liczbę pędów stosunkowo lekkich, stąd plon jej był istotnie niższy w porównaniu z odmianą Dika.

WNIOSKI

1. Gęstość runi wyrażona stosunkiem suchej masy do jej objętości w niewielkim stopniu zależała od odmiany kupkówki. Wyraźniejszy natomiast wpływ na kształtowanie gęstości wywierał termin zbioru. Opóźnienie zbioru powodowało zmniejszenie gęstości runi w I i III pokosie, natomiast zwiększenie - w II.

2. Ciężar pędów oraz ich liczba na jednostkę powierzchni decydowały o plonowaniu odmian. Na uwagę zasługują wysokoplonujące odmiany: Bepro, której plon zależał głównie od masy pędów, oraz Dika, której plonowanie zależało przede wszystkim od liczby pędów.

PIŚMIENNICTWO

1. Filipiek J.: Zagęszczenie runi łąkowo-pastwiskowej w zależności od częstotliwości użytkowania kośnego. Post. Nauk Rol., III, 71-80, 1968.
2. Jewiss O. R.: Tiling in Grasses Its Significance and Control. J. Brit. Grassld. Soc., vol. 27, 65-82, 1972.
3. Kochanowska-Bukowska Z., Rudnicki F.: Odmianowa oraz sezonowa zmienność niektórych cech kupkówki pospolitej. Biul. IHAR, 179, 49-58, 1991.
4. Kochanowska-Bukowska Z.: Persistence and Yield of Several Varieties of *Dactylis glomerata* L. as Affected by Different Time of Harvest. 14 th General Meet. Europ. Grassld. Fed. 427-428, Lahti (Finland) 1992.
5. Nowak J., Skolimowski L.: Produktynność mieszanek w zależności od doboru dominanta i częstotliwości zbioru w warunkach gleb napływowych doliny Wisły. Zesz. Probl. Post. Nauk Roln., z. 414, 311-316, 1994.
6. Olszewska L., Skolimowski L.: Wpływ nawożenia azotowego na plonowanie i krzewienie oraz na niektóre cechy pędów *Festuca pratensis* H u d s. Zesz. Nauk. ATR Bydgoszcz, Roln. 6, z. 55, 41-60, 1978.

SUMMARY

The experiment was conducted in 1987-1990. The effect of harvest timing on the density of the sward as well as number and weight of the shoots of orchard grass was investigated. The swards, expressed as the ratio of dry matter to its volume, depended very little on the species variety, whereas the harvest timing affected it more intensely. The weight of shoots and their number on the area unit were the decisive factors for the yield.

Wydanie publikacji finansowane przez Komitet Badań Naukowych